

УДК 633.88

**ВИДИ РОДУ *Artemisia* L. В КОЛЕКЦІЇ «ЛІКАРСЬКІ РОСЛИНИ»
НАЦІОНАЛЬНОГО БОТАНІЧНОГО САДУ ІМ. М.М. ГРИШКА НАН УКРАЇНИ**

Л.В. Лобач¹, С.М. Лещенко², С.О. Четверня³

^{1,2,3}Національний ботанічний сад ім. М.М.Гришка НАН України, вул. Тімірязєвська, 1, Київ, 01014, Україна

Рід *Artemisia* належить до родини *Asteraceae* L., що об'єднує понад 400 видів, які походять головним чином з Європи, Азії та Північної Америки. На території України зустрічається близько 22 видів. Рід представлений багаторічними, дворічними та однорічними трав'янистими рослинами або напівкущиками до 150 см висоти. Вони мають прямостоячі, підведені, іноді лежачі стебла. Листки чергові розсічені, іноді суцільні. Плід – сім'янка [1]. Вони зростають на схилах, пасовищах, біля шляхів, по засмічених місцях, тощо. Здавна відомо про їхні лікарські властивості. З лікувальною метою використовують надземну частину рослин.

На колекційній ділянці "Лікарські рослини" зростають види: полин звичайний (*Artemisia vulgaris* L.), полин гіркий (*Artemisia absinthium* L.), полин естрагон (*Artemisia dracunculus* L.) та полин австрійський (*Artemisia austriaca* L.).

За нашими спостереженнями рослини цих видів починають вегетацію у третій декаді березня – першій декаді квітня в залежності від суми позитивних температур. Фаза цвітіння у *A. absinthium* настає в третій декаді червня, а у видів *A. vulgaris*, *A. austriaca* та *A. dracunculus* дещо пізніше – у першій – другій декаді липня. Рослини протягом вегетаційного періоду продукують значну кількість сім'янок, зокрема, *A. absinthium* – понад 100 тис. Розмножуються рослини насінним та вегетативним способом. *A. dracunculus* здебільшого доцільно розмножувати вегетативним способом: поділом куща або паростками, *A. absinthium* – насінням, яке добре проростає, утворюючи зарості або поділом куща як і інші види. *A. dracunculus* культивують переважно як пряну рослину.

Для медичних цілей використовують листки та квітучі верхівки (траву), *A. absinthium*, який входить до фармакопеї України, а також фармакопей ще 20 країн. Заготовляють сировину в два прийоми: прикореневі листки зрізають без черешків до цвітіння, у фазі бутонізації; верхівки довжиною 20–25 см. – під час цвітіння. *A. absinthium* – багаторічна трав'яниста сірувато-срібляста від густого опушення рослина заввишки 50-100 см з прямостоячими, слаборебристими стеблами, розгалуженими у верхній частині; нижні листки довгочерешкові, дво-триперисті; стеблові – короткочерешкові, двоперисті. Квітки трубчасті, жовті, крайові-жіночі, серединні двостатеві [1, 2, 3]. Virізняється міцним, пряним ароматом та гірким смаком. Зростає по всій території України. Широко культивується в Південній Європі, Росії, Північній Африці та США, де з нього отримують ефірну олію. Крім того, надземна частина рослини містить глікозиди-абсинтин (до 0,25 %) і анабсинтин (0,03 %), флавоноїди, ефірну олію (0,5 – 2,0 %), до складу якої входять терпеноїди: туйон, пінен, кадінен та ін., аскорбінову кислоту, вітаміни групи В, органічні кислоти (яблучну, янтарну), дубильні речовини, сапоніни (4,22 %), мінеральні сполуки. З *A. absinthium* японськими вченими виділений капіллін, який відносять до активних антибіотиків [4].

В медицині багатьох країн світу препарати з *A. absinthium* використовуються як засоби, що покращують травлення, їх застосовують також при диспепсії, гастритах, захворюваннях печінки, жовчного міхура, грипі, катарі верхніх дихальних шляхів. *A. absinthium* входить до жовчогінного та шлункового зборів. Зовнішньо його використовують як кровоспинне, протизапальне, ранозагоювальне; для компресів у

випадку гнійних ран, язвах, вивихах, тощо.

Ефірна олія *A. absinthium* за фармакологічним впливом схожа з камфорою і виявляє кардіостимулюючу дію та фітонцидну активність. Дистилят спиртової настоянки із *A. Absinthium* та інших інгредієнтів, використовують при приготуванні абсенту. Саме цей компонент надає абсенту специфічного неповторного смаку. Полін є однією з основних складових вермутів та деяких спиртових настоянок, іноді використовується в кулінарії як приправа до м'ясних страв. Він має виражені інсектицидні властивості і може використовуватись як засіб в боротьбі з плодожеркою та гусінню.

Доцільно відмітити декоративність цієї рослини. На основі *A. absinthium* отримано сорти, які використовуються в декоративному садівництві, зокрема, "Lambrook Silver" – до 75 см заввишки з сріблястими, розсіченими листками.

Дослідження видів роду *Artemisia* колекційного фонду лікарських рослин НБС ім. М.М. Гришка показують перспективність їх подальшого вивчення з метою різнопланового використання у фармації, харчовій промисловості та декоративному садівництві.

Література

1. Клоков М.В., Рід Полін- *Artemiasia L.*/ Флора УРСР, – Т.11 – К.: Вид. АН УРСР,-1962. – С.307-348.
2. Определитель высших растений Украины. / [Доброчаева Д.Н., Прокудин Ю.Н. и др.] – 1изд. Киев – Наукова думка, 1987. – 548с.
3. Лекарственные растения. Самая полная энциклопедия / [Лебеда А.Ф, Джуренко Н.И., Исайкина А.П.,Собко В.Г.] – М.: АСТ-ПРЕСС КНИГА, 2009. – 496с.
4. Біологічно активні речовини лікарських рослин. / [Коновалова О.Ю., Мітченко Ф.А., Шураєва Т.К.] – Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2008. – 352с.